

Lai salds jaunais gads!

Visas pasaules ebreji atzīmē Jaungadu - Roša-Šanu. To atzīmēja arī Latvijas ebreju kopiena. Rīgas sinagogā vakar notika svētku mielasts. Skanēja dziesmas un tradicionālais ebreju instruments - šofars. Speciāla programma bija sagatavota bērniem. Svētku priekšvakarā «Rīgas Balss» korespondents tikās ar Rīgas un Latvijas galveno rabīnu Nātanu BARKĀNU.

Mums Roša-Šana, kas ilgst divas dienas, ir nevis neprātīga līksmošana, bet pārdomas par gadā paveikto.

- Vienam otram patīk spriedelēt, sak, viss viņiem ne tā, pat 5759. jaunais gads...

- Mēs negribam nevienu pārspēt viltībā. Gluži vienkārši gadu skaitīšana pie mums notiek kopš pasaules radīšanas. Turklāt Roša-Šana ne vienmēr sakrīt vienā un tajā pašā laikā: ebrejiem Mēness kalendārā ir 13 mēnešu.

- Kāds tad ir ebreju Jaungads?

- Roša-Šana - tā ir tiesas diena. Tieši šajā laikā Visaugstākais izlemj, kāds katram cilvēkam būs nākamais gads, vērtē viņa darbus un rīcību. Mums Roša-Šana, kas ilgst divas dienas, ir nevis neprātīga līksmošana, bet pārdomas par gadā paveikto. Mēs atceramies visus, ko esam sāpinājuši, aizvainojuši, un lūdzam viņiem piedošanu. Palīdzam nabagaiem, apciemojam slimos. Pirms šiem svētkiem pieņemts apdāvināt.

- Mazliet pastāstiet par svētku galda tradīcijām.

- Sēžoties pie galda, mēs iemērcam ābola šķēlīti medū un sakām: «Lai jaunais gads būtu laimīgs un salds!» Uz galda ir daudz saldo ēdienu - medusmaize, cimess... Nekā rūgta un asa. Protams, ir arī pildīta zivs, gan ne aste, bet galva. Tas tāpēc, lai jaunajā gadā mēs nevilkto astē. Starp citu, zivi nedrīkst ēst ar mārrutkiem vai pipariem. Arī maizi pamērcējam nevis sāļi, bet medū.

- Bet kā ar stiprajiem dzērieniem?

- Ikviens svētki sākas ar kidušu - vīna kausu, ko paceļam svētībai. Dzert var, piedzerties nedrīkst.

- Kas ir šofars - šis instruments, kurš ieskandina Roša-Šanu?

- Tas ir savdabīgs mūzikas instruments no auna raga. Šofara skaņas aicina mūs uz Dievu, rosina cilvēkus gaišas jūtas.

- Cienījamo rabīn, jūs teicāt, ka Jaungadā ir pieņemts paskatīties atpakaļ. Kāds bija aizvadītais gads sinagogas dzīvē?

- Kā vienmēr mūsu vēsturē - gan labs, gan slikts. Beidzot pabeigts sinagogas remonts. Bet par slikto paši zināt - antisemitiski uzraksti uz sienām, sprādziens. Skaidrs, ka tas

ir neliešu un provokatoru roku darbs. Labi, ka varas iestādes ne tikai nosodīja šo akciju, bet arī palīdzēja atjaunot nopostīto. Diemžēl unikālās vitrāžas vairs nav iespējams restaurēt. Es jau reiz teicu, ka mūsu draudzē galvenokārt ir gados vecāki cilvēki. Daži pārdzīvojuši holokaustu. Ceru, ka varas iestādes darīs visu iespējamo, lai šiem cilvēkiem sinagogā vairs nebūtu iemesla bailēm.

- Dzird runas, ka ebreji pārāk daudz gaužas, sak, cieta ne tikai viņi...

- Protams, ne tikai viņi. Taču es gribētu minēt šādus tādus faktus. Visi zina par holokaustu, taču gandrīz netiek minēts, ka viduslaikos Vācijā, Spānijā, Francijā un citviet simtiem tūkstošu ebreju sadedzināja un spīdzināja tikai par to, ka viņi atteicās pieņemt citu ticību. Ukrainā XVII gadsimtā Bogdana Hmeļņicka «varoņi» iznīcināja vairāk nekā 300 000 ebreju.

- Esmu dzirdējis, ka arī jūsu tālie senči brīnumainā kārtā paglābušies no viduslaiku grautiņiem...

- 1563. gadā Ivans Bargaiss pavēlēja visiem Polockas ebrejiem sapulcēties uz Dvinas ledus, lai pārietu citā ticībā. Jūdi atteicās, un viņus pavēlēja noslīcināt. Vietējie iedzīvotāji izglāba tikai divus - zēnu un meiteni. No viņiem arī cēlās Barkānu dzimta (tulkojumā no aramiešu valodas - «bar» - dēls,

«koen» - virspriesteris). Mana dzimta Latvijā dzīvo vairāk nekā 340 gadu. Gandrīz visi bija rabīni. Pats esmu dzimis un izaudzis Rīgā. Pirms kara te pabeidzu ebreju skolu un ješivu - ebreju garīgo mācību iestādi. Biju rabīna palīgs sinagogā Marijas un Dzirnau ielas stūrī. Mans vecākais brālis beidza ješivu Rīgā un Polijā, kļuva viens no diviem pirmajiem rabīniem, kas ieguva garīgo izglītību brīvajā Latvijā. Viņu apsveica pats Kārlis Ulmanis. Mans brālis bija rabīns Gostiņos (tagad Pļaviņas). Viņu sadedzināja 1941. gada 4. jūlijā sinagogā Gogoļa ielā. Viņš dzīvoja netālu, un viņu paņēma ciet uz ielas.

- Tagad Roša-Šanu Latvijā svin atklāti. Bet bija arī citi laiki...

- 50. gados es un mani draugi Rīgā - Šimons Gūtmans un Šoloms-Ber Frīdmans - aizgājām pagrīdē. Sinagogā tolaik bija grūti strādāt - čekistiem bija daudz savu aģentu. Mēs rīkojām lūgšanas un svētkus dzīvokļos, bet pēc 1954. gada - manās mājās. Tajos gados tur pulcējās apmēram 20 ģimeņu.

- Bet ko jūs visus šos gadus darījāt oficiāli?

- Strādāju valsts uzņēmumos, ilgu laiku - elektroierīču rūpnīcā.

- Vai legalizēties nebija iespējams?

- Ko jūs! Pret ticīgajiem ebrejiem VDK un padomju varai bija īpaša attieksme - viens no mūsu skolotājiem 20. gados atklāti uzstājās pret padomju varu un mācīja to saviem mācekļiem. Viņu apcietināja un notiesāja uz nāvi.

- Jūs 1969. gadā izbraucāt uz Izraēlu, bet pēc 20 gadiem atgriezties Latvijā.

- Uz šejieni mani nosūtīja Ļubavičas rabīns, lai atjaunotu ebreju dzīvi. Sinagoga toreiz izskatījās nožēlojami - daudzi ebreji, tiekdami pēc savas ticības, atstāja valsti. Īsāk sakot, oglīte tik tikko kvēloja. Bet paskatieties šodien, cik daudz cilvēku nāk uz svētkiem! Un tā ir tikai redzamā puse. Ir arī neatlaidīgs ikdienas darbs. Draudzes locekļi katru dienu pēc lūgšanas saņem siltas bezmaksas pusdienas. Divas reizes nedēļā sinagogā ir bezmaksas ārsta konsultācijas. Mēs esam izveidojuši klubu, kas garīgi un materiāli palīdz vecajām ebreju sievietēm. Ir arī klubs, kur notiek lekcijas un konferences...

- Atgriežoties pie mūsu sarunas sākuma par Jaungadu: vai mūža ritumā varat atcerēties kādu īpašu?

- Varbūt neparastākais ir tas Jaungads, ko es sagaidīju Izraēlas armijas desanta daļās. Tur es iestājos dienēt, kad man jau ritēja sestais desmits, pēc aizsardzības ministra Mošes Dajana speciālas pavēles. Mēs toreiz bijām netālu no Kairas. Bet savas pirmās uguns kristības es saņēmu Latvijas pirmās republikas laikos, 5. Cēsu pulkā.